

DECIZIA COMISIEI

din 14 decembrie 2010

privind ajutorul de stat C 39/96 (ex NN 127/92) pusă în aplicare de către Franța în favoarea
Coopérative d'exportation du livre français (CELF)

[notificată cu numărul C(2010) 8938]

(Numai textul în limba franceză este autentic)

(Text cu relevanță pentru SEE)

(2011/179/UE)

COMISIA EUROPEANĂ,

A. Prima etapă

având în vedere Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene,
în special articolul 108 alineatul (2) primul paragraf ⁽¹⁾,

după invitarea părților interesate de a-și prezenta observațiile în
conformitate cu articolul menționat anterior ⁽²⁾ și având în
vedere aceste observații,

întrucât:

(4) Prin scrisoarea din 20 martie 1992, Société internationale de diffusion et d'édition („SIDE”) a atras atenția Comisiei cu privire la anumite ajutoare pentru promovare, transport și comercializare, acordate de către autoritățile franceze CELF, ajutoare care nu ar fi făcut obiectul unei notificări prealabile a serviciilor Comisiei.

(5) Prin scrisoarea din 2 aprilie 1992, Comisia, după ce a adus din nou la cunoștința autorităților franceze că orice proiect care vizează instituirea sau modificarea ajutoarelor trebuia să facă obiectul unei notificări prealabile a serviciilor Comisiei, a solicitat autorităților menționate să o informeze cu privire la natura și obiectul ajutoarelor menționate de SIDE.

1. PROCEDURĂ

(1) Printr-o hotărâre din 15 aprilie 2008 ⁽³⁾ (denumită în continuare „hotărârea Tribunalului”), Tribunalul Uniunii Europene a anulat Decizia 2005/262/CE a Comisiei din 20 aprilie 2004 privind ajutorul acordat de Franța în favoarea Coopérative d'exportation du livre français („CELF”) ⁽⁴⁾ ⁽⁵⁾.

(2) Ca urmare a hotărârii Tribunalului, Comisia trebuie să adopte o nouă decizie.

(3) Hotărârea menționată anterior reprezintă finalizarea unei proceduri, principalele etape ale acesteia fiind menționate în continuare.

(6) Prin scrisoarea din 29 iunie 1992, autoritățile franceze au confirmat Comisiei existența subvențiilor în beneficiul CELF. Autoritățile franceze precizează că aceste măsuri vizau promovarea literaturii și limbii franceze în țările ne francofone și că CELF i s-a încredințat, printre altele, gestionarea a trei sisteme de ajutoare punctuale care vizau, de asemenea, facilitarea accesului la cărțile în limba franceză al cititorilor aflați la distanță.

(7) Prin scrisoarea din 7 august 1992, Comisia confirma SIDE existența ajutoarelor în beneficiul CELF, preciza obiectul acestora și o informa că măsurile în cauză nu fuseseră notificate. Cu toate acestea, Comisia preciza că ajutoarele contestate nu păreau a fi de natură să perturbe schimburile dintre statele membre. În aceste condiții, SIDE era invitată să își prezinte observațiile.

(8) Prin scrisoarea din 7 septembrie 1992, SIDE informa Comisia că intenționa să denunțe caracterul discriminatoriu al măsurilor și consecințele acestora asupra comerțului intracomunitar, fără să conteste totuși obiectivul cultural vizat de Ministerul Culturii, ale cărui acțiuni aveau drept scop să asigure promovarea limbii și literaturii franceze.

⁽¹⁾ Începând cu data de 1 decembrie 2009, articolele 86, 87 și 88 din Tratatul CE au devenit articolele 106, 107 și 108 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene („TFUE”). În aceste trei cazuri, dispozițiile sunt identice, pe fond. În sensul prezentei decizii, trimerile la articolele 106, 107 și 108 din TFUE trebuie înțelese, dacă este cazul, ca trimeri la articolele 86, 87 și 88 din Tratatul CE.

⁽²⁾ JO C 366, 5.12.1996, p. 7; JO C 142, 23.6.2009, p. 6.

⁽³⁾ Hotărârea Tribunalului din 15 aprilie 2008, Société internationale de diffusion et d'édition (SIDE)/Comisia, T-348/04, Rec., p. II-625.

⁽⁴⁾ JO L 85, 2.4.2005, p. 27.

⁽⁵⁾ Întreprinderea Coopérative d'exportation du livre français își desfășoară activitatea sub denumirea comercială Centre d'exportation du livre français (CELF).

- (9) Prin decizia din data de 18 mai 1993 ⁽¹⁾, Comisia a considerat că, având în vedere situația specială a concurenței în sectorul cărții, precum și obiectivul cultural vizat de schemele de ajutor în cauză, se aplică derogarea prevăzută la fostul articol 92 alineatul (3) litera (c) din tratat.
- (10) Prin cererea din 2 august 1993, SIDE a formulat acțiune în anulare împotriva deciziei menționate. Prin hotărârea din 18 septembrie 1995 ⁽²⁾, Tribunalul a admis parțial acțiunea formulată de SIDE și a pronunțat anularea deciziei Comisiei din 18 mai 1993, însă numai cu privire la măsurile adoptate în favoarea CELF referitoare la comenzile de valori reduse.
- (11) Tribunalul a considerat că se putea adopta de către Comisie o decizie în sprijinul celor trei scheme de ajutor gestionate de CELF în numele statului, și anume:
- (a) ajutoare pentru transportul aerian sau pentru curier poștal „par avion”;
 - (b) programul „Page à Page” ⁽³⁾ [(„pagină cu pagină”) – ajutor pentru distribuirea cărților în limbă franceză în țările Europei Centrale și de Est];
 - (c) programul „Plus” (manuale universitare în limbă franceză destinate studenților din Africa Subsahariană).
- (12) Conform estimării Tribunalului, Comisia obținuse informații suficiente cu privire la aceste trei scheme de ajutor, astfel încât era întemeiată constatarea că impactul acestora asupra concurenței era neglijabil. Pe de altă parte, Tribunalul a arătat că „în ceea ce privește obiectivul cultural cărui le erau destinate ajutoarele contestate, părțile au convenit asupra faptului că obiectivul urmărit de guvernul francez este promovarea limbii și literaturii franceze”. Tribunalul a reținut că evaluarea obiectivului cultural vizat de ajutoarele contestate nu pune dificultăți deosebite pentru Comisie și că nu era necesar să obțină alte informații pentru a recunoaște caracterul cultural al obiectivului respectiv.
- (13) În schimb, Tribunalul a reținut că, în ceea ce privește compensațiile acordate în exclusivitate CELF pentru

comenzile cu valoare redusă, Comisia ar fi trebuit să întreprindă o investigare aprofundată a condițiilor concurențiale în sectorul vizat, înainte de a se pronunța asupra compatibilității măsurilor cu piața internă.

- (14) Prin urmare, conform concluziei Tribunalului (punctul 76 din hotărâre), Comisia ar fi trebuit să inițieze procedura prevăzută la fostul articol 93 alineatul (2) din Tratatul CE [în prezent, articolul 108 alineatul (2) din TFUE]. În consecință, trebuia anulată decizia Comisiei din 18 mai 1993, în măsura în care aceasta avea drept obiect subvenția acordată în exclusivitate CELF pentru compensarea supracosturilor legate de gestionarea comenzilor cu valoare redusă de cărți în limba franceză destinate librăriilor cu sediul în străinătate.

B. A doua etapă

- (15) În conformitate cu hotărârea Tribunalului din 18 septembrie 1995, Comisia a stabilit, prin decizia din 30 iulie 1996, să inițieze procedura oficială de investigare. Părțile interesate care au fost invitate de Comisie să își prezinte observațiile au transmis Comisiei aceste observații în special în luna decembrie 1996 și în luna ianuarie 1997.
- (16) După încheierea etapei de investigare, Comisia a adoptat, la 10 iunie 1998, Decizia 1999/133/CE ⁽⁴⁾. Comisia a confirmat obiectivul cultural vizat de ajutoarele destinate comenzilor cu valoare redusă și a considerat, în temeiul fostului articol 87 alineatul (3) litera (d) din tratat, că ajutoarele menționate nu erau de natură să modifice condițiile schimburilor comerciale și ale concurenței în Uniunea Europeană într-o măsură care să contravină interesului comun pe piața exportului de carte în limba franceză.
- (17) Prin hotărârea din 28 februarie 2002 ⁽⁵⁾, Tribunalul a pronunțat anularea articolului 1 ultima teză din decizia menționată. Conform Tribunalului, Comisia ar fi trebuit să întreprindă verificările necesare pentru a colecta date pertinente pe baza cărora să facă deosebirea între piața intermediarilor la exportul de carte și piața exportului de carte în limba franceză, în general.
- (18) Conform estimării Tribunalului, Comisia nu a întreprins verificarea menționată, prin urmare a comis o eroare vădită de apreciere considerând că piața exportului de carte în limba franceză, în general, reprezintă o piață de referință, deși se stabilise că ajutorul contestat era destinat numai intermediarilor la exportul de carte.

⁽¹⁾ Decizia NN 127/92, „Ajutoare pentru exportatorii de cărți în limba franceză” (JO C 174, 25.6.1993, p. 6).

⁽²⁾ Hotărârea Tribunalului din 18 septembrie 1995, Société internationale de diffusion et d'édition (SIDE)/Comisia, T-49/93, Rec., p. II-2501.

⁽³⁾ Ulterior a fost denumit programul „A l'Est de l'Europe” („În estul Europei”).

⁽⁴⁾ JO L 44, 18.2.1999, p. 27.

⁽⁵⁾ Hotărârea Tribunalului din 28 februarie 2002, Société internationale de diffusion et d'édition (SIDE)/Comisia, T-155/98, Rec., p. II-1179.

- (19) Pe de altă parte, în hotărârea sa din 22 iunie 2000 ⁽¹⁾, fără să intre pe fondul cauzei, Curtea de Justiție a respins acțiunea autorităților franceze împotriva deciziei Comisiei din 10 iunie 1998 și a confirmat că, indiferent dacă un ajutor ar putea fi considerat compatibil cu piața comună, acest lucru nu ar împiedica asupra obligației de notificare, iar obligația de notificare prealabilă implica obligația de suspendare a ajutorului.

C. A treia etapă

- (20) Ca urmare a anulării parțiale a deciziei din 10 iunie 1998, Comisia a solicitat autorităților franceze și SIDE, prin corespondența din 14 iunie 2002, să îi transmită observațiile lor cu privire la motivele pentru care a fost anulată decizia și, în special, cu privire la elementele referitoare la piața în cauză.
- (21) Autoritățile franceze erau invitate să comenteze îndeosebi particularitățile ofertei CELF în raport cu ofertele celorlalți actori de pe piață, printre care SIDE. SIDE era invitată să comenteze cu precădere noțiunea de comenzi cu valoare redusă și să menționeze eventuala particularitate a ofertei comparativ cu oferta CELF și cu a altor actori de pe piață.
- (22) SIDE a transmis răspunsul său Comisiei prin scrisoarea din 12 august 2002. Autoritățile franceze și-au prezentat observațiile la data de 17 septembrie 2002.
- (23) După ce a solicitat SIDE, prin scrisoarea din 19 septembrie 2002, să menționeze dacă răspunsul acesteia includea informații confidențiale și după ce a obținut un răspuns negativ la 30 septembrie 2002, Comisia a transmis autorităților franceze pentru observații, prin scrisoarea din 17 octombrie 2002, răspunsul SIDE împreună cu anexele acestuia. De asemenea, cu această ocazie Comisia le-a adresat o nouă serie de întrebări suplimentare.

- (24) Prin scrisoarea din 30 octombrie 2002, Comisia a adresat SIDE o serie de întrebări suplimentare la care aceasta a răspuns prin scrisorile din 31 octombrie 2002 și 9 decembrie 2002. Prin scrisoarea din 23 decembrie 2002, ca urmare a solicitării primite din partea Comisiei în data de 16 decembrie 2002, SIDE a informat Comisia că răspunsurile trimise nu conțineau nicio informație confidențială și că puteau fi trimise pentru observații autorităților franceze.
- (25) Având în vedere că autoritățile franceze nu au răspuns în termenele stabilite, Comisia a fost nevoită să le adreseze o nouă solicitare prin scrisoarea din data de

27 noiembrie 2002. Prin scrisoarea din 19 decembrie 2002, autoritățile franceze au solicitat Comisiei o nouă amânare a termenului.

- (26) La 9 ianuarie 2003, Comisia a adresat autorităților franceze pentru observații răspunsul SIDE din 23 decembrie 2002. Prin scrisoarea din 17 ianuarie 2003, autoritățile franceze au răspuns întrebărilor Comisiei din 17 octombrie 2002.

- (27) Prin scrisoarea din 4 februarie 2003, autoritățile franceze au solicitat Comisiei o nouă amânare a termenului privind solicitarea de a trimite observații la cel de al doilea răspuns al SIDE din 23 decembrie 2002. Prin scrisoarea din 11 februarie 2003, Comisia a acordat în parte termenele solicitate. Autoritățile franceze au răspuns Comisiei prin scrisoarea din 11 martie 2003.

- (28) Pe de altă parte, SIDE, la cererea sa, a fost primită de serviciile Comisiei și astfel a reușit să își prezinte punctul de vedere cu privire la cauză încă de la începuturile ei, în cadrul unei reuniuni care a avut loc în data de 4 martie 2003.

- (29) După încheierea acestei proceduri, Comisia Europeană a adoptat Decizia 2005/262/CE, considerând că ajutorul contestat este compatibil, în temeiul fostului articol 87 alineatul (3) litera (d) din tratat, după ce a stabilit, în special, faptul că ajutoarele nu erau de natură să compenseze în exces costurile ocazionate de gestionarea comenzilor cu valoare redusă.

D. A patra etapă

- (30) Prin hotărârea sa din 15 aprilie 2008, Tribunalul a anulat decizia Comisiei din 20 aprilie 2004.

- (31) Conform Tribunalului, Comisia a comis, în ceea ce privește partea de ajutor vărsată în contul CELF înainte de 1 noiembrie 1993, data intrării în vigoare a Tratatului privind Uniunea Europeană, o eroare *de jure*, considerând că ajutorul contestat era compatibil cu piața comună în temeiul fostului articol 87 alineatul (3) litera (d), întrucât ar fi trebuit să aplice normele de fond care erau în vigoare înainte de 1 noiembrie 1993. Tribunalul a ținut seama, în special, de faptul că Tratatul UE nu prevedea dispoziții tranzitorii privind aplicarea fostului articol 87 alineatul (3) litera (d) și că principiul securității juridice se opune, în afara cazului în care se prevăd excepții, ca data de la care începe aplicarea în timp a unui act comunitar să fie stabilită la o dată anterioară datei publicării.

⁽¹⁾ Hotărârea Curții Europene de Justiție, C-332/98, Franța/Comisia, Ajutor pentru Coopérative d'exportation du livre français, Rec. I-4833.

- (32) În plus, conform Tribunalului, Comisia a comis o eroare vădită de apreciere la examinarea compatibilității ajutorului contestat, întrucât a supraevaluat costurile de gestionare a comenzilor cu valoare redusă care erau suportate efectiv de către CELF. Într-adevăr, în decizia sa din 20 aprilie 2004, Comisia nu a luat în calcul costurile efective legate de gestionarea comenzilor cu valoare redusă, dar a efectuat o estimare a costurilor respective pe baza costurilor totale suportate de către CELF (alocarea pentru gestionarea comenzilor cu valoare redusă a unei părți din costurile totale, prin aplicarea unei chei de repartizare diferite pentru fiecare categorie de costuri). Au fost aplicați factori de multiplicare pentru anumite categorii de costuri, ținând seama de dificultățile suplimentare pe care le-ar presupune gestionarea comenzilor cu valoare redusă, comparativ cu celelalte activități ale CELF. Tribunalul a considerat însă că aceste dificultăți puteau fi rezolvate prin teletransmisie pentru două treimi din comenzile cu valoare redusă. Prin urmare, conform Tribunalului, Comisia a comis o eroare de apreciere prin faptul că a aplicat, în cazul anumitor costuri, coeficienți de multiplicare (și, în orice caz, comenzilor teletransmise) și a conchis că, în absența acestor coeficienți, costurile aferente gestionării comenzilor cu valoare redusă ar fi fost mai scăzute, iar rezultatul exploatării activității referitoare la comenzile cu valoare redusă ar fi fost pozitiv (600 000 FRF sau 91 469 EUR). Prin urmare, conform Tribunalului, Comisia nu a demonstrat că nu există o supracompensare.
- E. A cincea etapă**
- (33) Ca urmare a hotărârii Tribunalului din 15 aprilie 2008, procedura de investigare inițiată prin decizia Comisiei din 30 iulie 1996 rămâne deschisă, astfel încât Comisia trebuie să adopte o nouă decizie.
- (34) Având în vedere motivarea hotărârii Tribunalului din 15 aprilie 2008 și ținând seama de faptul că decizia de inițiere datează din 30 iulie 1996, Comisia a dorit să invite din nou autoritățile franceze și părțile interesate să își prezinte observațiile.
- (35) Prin urmare, Comisia a adoptat la 8 aprilie 2009 ⁽¹⁾ o decizie de extindere a procedurii [Decizia C(2009) 2481, „decizia de extindere a procedurii”]. Această decizie de extindere prevede un nou termen pentru prezentarea observațiilor și completează astfel decizia de inițiere din 30 iulie 1996. În decizie se arată că cele două decizii trebuie considerate ca făcând parte dintr-un ansamblu indisolubil, că vor da naștere unei singure proceduri oficiale de investigare și că, în măsura în care descrierea *de facto* și *de jure* sau evaluarea preliminară a Comisiei în decizia de extindere a procedurii s-ar abate de la decizia de inițiere din 30 iulie 1996, ar trebui să se țină seama numai de decizia de extindere a procedurii.
- (36) Comisia a invitat părțile interesate să își prezinte observațiile în legătură cu măsura în cauză.
- (37) Comisia a primit observații din partea autorităților franceze la data de 9 iunie 2009, precum și observațiile SIDE, la data de 23 iulie 2009. La 24 august 2009, Comisia a transmis autorităților franceze observațiile primite de la SIDE și le-a oferit posibilitatea de a le comenta, iar observațiile acestora au fost primite de Comisie la data de 24 septembrie 2009.
- (38) Cu toate acestea, autoritățile franceze nu au furnizat elementele detaliate solicitate de Comisie în decizia sa de extindere a procedurii și s-au mulțumit să facă trimitere, în ceea ce privește proporționalitatea ajutorului, la elementele furnizate deja la data de 17 septembrie 2002, 17 ianuarie 2003 și 11 martie 2003, pe care Comisia nu le putea exploata ca atare, ținând seama de hotărârea Tribunalului din 15 aprilie 2008.
- (39) Prin urmare, prin scrisoarea din 8 octombrie 2009, serviciile Comisiei au reamintit autorităților franceze solicitarea de a se transmite informații cu privire la aspectele punctuale menționate, arătând în același timp că, în cazul în care nu se primeau aceste informații în termen de zece zile lucrătoare, Comisia trebuia să adopte o decizie finală pe baza informațiilor de care dispunea, conform dispozițiilor articolului 13 alineatul (1) din regulamentul de procedură, ulterior emiterii, după caz, a unui ordin de furnizare de informații, în temeiul articolului 10 alineatul (3) din Regulamentul (CE) nr. 659/1999 al Consiliului din 22 martie 1999 de stabilire a normelor de aplicare a articolului 93 din Tratatul CE ⁽²⁾.
- (40) Prin scrisoarea din 21 octombrie 2009, autoritățile franceze au informat Comisia că CELF a intrat în lichidare judiciară prin hotărârea Tribunalului Comercial din Paris din data de 9 septembrie 2009, încetându-și activitatea. Pe de altă parte, în ceea ce privește informațiile solicitate în scrisoarea Comisiei din 8 octombrie 2009, autoritățile franceze au învederat că nu au informații suplimentare pe care să le prezinte și au făcut trimitere la observațiile pe care le-au trimis la 9 iunie 2009.
- (41) Prin decizia din 20 noiembrie 2009 [Decizia C(2009) 9256, „decizia privind ordinul de furnizare de informații”], Comisia decis, prin urmare, să ceară Franței să prezinte informațiile solicitate, având în vedere că acestea nu fuseseră trimise, în pofida solicitărilor repetate.

⁽¹⁾ JO C 142, 23.6.2009, p. 6.

⁽²⁾ JO L 83, 27.3.1999, p. 1.

(42) Prin scrisoarea din 2 decembrie 2002, autoritățile franceze au arătat că nu aveau informații suplimentare pe care să le prezinte Comisiei și făceau trimitere la observațiile transmise în data de 9 iunie 2009.

(43) Trebuie luat notă de faptul că, la data de 2 decembrie 2009, autoritățile franceze au transmis, de asemenea, o scrisoare privind schema de ajutoare denumită „Programme de Livres Universitaires et Scientifiques” (Program pentru cărți universitare și științifice), denumit „Programme Plus” (Programul Plus). Această schemă de ajutor nu face obiectul prezentei decizii.

(44) Prin scrisoarea din 22 decembrie 2009, Comisia a solicitat autorităților franceze informații privind situația CELF și procedura de lichidare aplicată CELF. Autoritățile franceze au răspuns la 27 ianuarie 2010. De asemenea, la 9 martie 2010 și, respectiv, 26 noiembrie 2010 au fost aduse precizări.

F. Procedură în fața instanțelor naționale și întrebări preliminare

(45) Pe de altă parte, trebuie menționat că în Franța sunt în desfășurare proceduri în fața instanțelor naționale, efectul acestora fiind sesizarea Curții de Justiție în temeiul articolului 267 din TFUE (fostul articol 234 din tratatul CE). În continuare sunt prezentate succint principalele etape ale acestor proceduri.

(46) SIDE a sesizat instanțele franceze prin efectul direct al fostului articol 88 alineatul (3) din Tratatul CE. Prin hotărârea din 5 octombrie 2004, care confirmă hotărârea din 26 aprilie 2001 a Tribunalului Administrativ din Paris, Curtea Administrativă de Apel din Paris a dispus ca statul francez să procedeze la recuperarea ajutoarelor alocate CELF.

(47) Consiliul de Stat, sesizat în cadrul unei acțiuni de recurs, a confirmat, prin decizia din 29 martie 2006, faptul că anumite aspecte ale hotărârii pronunțate de Curtea Administrativă de Apel, în special faptul că ajutoarele în cauză nu aveau un caracter pur compensatoriu în baza obligației de serviciu public ⁽¹⁾, nu puteau fi considerate de către instanța națională drept ajutoare existente și că CELF nu se putea prevala de o încredere legitimă.

(48) Cu toate acestea, în hotărârea sa din 29 martie 2006, Consiliul de Stat a decis, de asemenea, să suspende judecarea recursului până la data la care Curtea de Justiție se va pronunța asupra întrebărilor preliminare pe care i le adresa cu privire la obligațiile instanței

naționale în cazul unui ajutor de stat nenotificat, însă declarat ulterior ca fiind compatibil cu piața comună, prin decizie a Comisiei.

(49) În hotărârea sa din 12 februarie 2008 ⁽²⁾, Curtea de Justiție a hotărât:

„Articolul 88 alineatul (3) ultima teză din Tratatul CE trebuie interpretat în sensul că instanța națională nu este obligată să dispună recuperarea unui ajutor pus în aplicare cu încălcarea acestei dispoziții atunci când Comisia Comunităților Europene a adoptat o decizie finală prin care a constatat compatibilitatea ajutorului menționat cu piața comună, în sensul articolului 87 CE. În aplicarea dreptului comunitar, aceasta trebuie să îl oblige pe beneficiarul ajutorului la plata de dobânzi aferente duratei nelegalității. În cadrul ordinii juridice naționale, aceasta poate să dispună în plus, dacă este cazul, recuperarea ajutorului ilegal, fără a aduce atingere dreptului statului membru de a-l pune ulterior din nou în aplicare. De asemenea, instanța națională poate să admită cereri de reparare a prejudiciilor cauzate ca urmare a caracterului nelegal al ajutorului.

Într-o situație procedurală precum cea din acțiunea principală, obligația care rezultă din articolul 88 alineatul (3) ultima teză CE de a remedia efectele nelegalității unui ajutor se extinde, în scopul calculării sumelor care trebuie achitate de către beneficiar și în afara unor împrejurări excepționale, și la perioada cuprinsă între o decizie a Comisiei Comunităților Europene prin care s-a constatat compatibilitatea acestui ajutor cu piața comună și anularea deciziei menționate de către instanța comunitară.”

(50) Ca urmare a hotărârii Curții de Justiție din 12 februarie 2008, precum și a hotărârii din 15 aprilie 2008 a Tribunalului, Consiliul de Stat a anulat, prin hotărârea sa din 19 decembrie 2008, articolele 2, 3 și 4 din hotărârea din 5 octombrie 2004 a Curții Administrative de Apel din Paris și a hotărât după cum urmează.

(51) În primul rând, se dispune ca ministrul culturii și comunicațiilor să ia măsuri pentru recuperarea dobânzilor aferente ajutorului de stat alocat CELF din 1980 până la data la care a fost pronunțată hotărârea Consiliului de Stat, calculate în conformitate cu Regulamentul (CE) nr. 794/2004 al Comisiei ⁽³⁾. De asemenea, se dispune ca ministrul culturii și comunicațiilor să procedeze ulterior la recuperarea dobânzilor datorate între data la care s-a pronunțat hotărârea Consiliului de Stat și data la care fie că s-a constatat prin hotărâre definitivă compatibilitatea ajutorului cu piața comună, fie că s-a procedat, în baza unei hotărâri definitive, la restituirea ajutorului.

⁽¹⁾ Conform Consiliului de Stat, Curtea Administrativă de Apel a avut drept temei juridic faptul că nu se stabilise că valoarea ajutoarelor nu depășea spezele rezultate din obligațiile de serviciu public impuse CELF, precum și faptul că nu se procedase la o definire prealabilă și transparentă a bazei compensării.

⁽²⁾ Hotărârea Curții din 12 februarie 2008, C-199/06, Centre d'exportation du livre français (CELF), Ministre de la Culture et de la Communication/Société internationale de diffusion et d'édition (SIDE), Rec., I-469.

⁽³⁾ JO L 140, 30.4.2004, p. 1.

- (52) În plus, Consiliul de Stat a hotărât să suspende judecarea cauzei până la data la care Curtea de Justiție se va pronunța asupra următoarelor întrebări preliminare:
- „1. Instanța națională poate suspenda judecarea cauzei în ceea ce privește obligația de a restitui un ajutor de stat până când Comisia Comunităților Europene adoptă o decizie definitivă privind compatibilitatea ajutorului cu dispozițiile care reglementează piața comună, atunci când instanța comunitară a anulat prima decizie a Comisiei prin care acest ajutor a fost declarat compatibil?
2. Adoptarea de către Comisia Comunităților Europene a trei decizii prin care ajutorul a fost declarat compatibil cu piața comună, înainte ca aceste decizii să fie anulate de Tribunalul de Primă Instanță al Comunităților Europene, poate constitui o circumstanță excepțională care să determine instanța națională să limiteze obligația de recuperare a ajutorului?”
- (53) La 11 martie 2010 ⁽¹⁾, Curtea s-a pronunțat cu privire la chestiunile preliminare menționate și a hotărât următoarele:
- „1. O instanță națională sesizată în temeiul articolului 88 alineatul (3) CE cu o cerere de restituire a unui ajutor de stat ilegal nu poate suspenda judecarea cauzei cu privire la această cerere până la pronunțarea Comisiei Comunităților Europene cu privire la compatibilitatea ajutorului cu piața comună după anularea unei decizii pozitive anterioare.
2. Adoptarea de către Comisia Comunităților Europene a trei decizii succesive prin care un ajutor este declarat compatibil cu piața comună și care au fost anulate ulterior de către instanța comunitară nu poate constitui, în sine, o împrejurare excepțională de natură să justifice o limitare a obligației beneficiarului de a restitui acest ajutor, atunci când acesta a fost pus în aplicare cu încălcarea articolului 88 alineatul (3) CE.”
- 2. DESCRIEREA MĂSURII ÎN CAUZĂ**
- (54) Autoritățile franceze au informat Comisia că Ministerul Culturii a decis, în 1980, în conformitate cu orientările de politică generală ale guvernului francez privind promovarea cărții și literaturii în limba franceză, să acorde ajutoare unor intermediari la export care ar accepta orice tipuri de comenzi, indiferent de valoarea acestora și de rentabilitate. Aceste măsuri ar fi fost puse în aplicare pentru a se compensa o piață deficitară și pentru a se promova menținerea unei activități legate de comenzile cu valoare redusă, nerentabile, în cadrul pieței de intermediere la export.
- (55) Conform autorităților franceze, librăriile mici, amplasate în principal în zone nefrancofone, la care accesul era uneori dificil și/sau se aflau la distanțe mari, se confruntau cu dificultăți serioase în ceea ce privește aprovizionarea, astfel încât comenzile lor nu puteau fi onorate de circuitele de distribuție tradiționale, atunci când volumul de lucrări comandate era insuficient sau atunci când prețul unitar al cărților comandate nu era destul de mare pentru ca prestarea serviciului să fie rentabilă.
- (56) Potrivit autorităților franceze, obiectivul ajutoarelor în cauză era de a permite intermediarilor de export să onoreze toate comenzile provenite de la librăriile din străinătate amplasate, în principal, în zone nefrancofone, indiferent de valoarea, rentabilitatea și destinația comenzilor. Obiectivul era să se poată asigura, în cadrul politicii Franței de susținere a diversității culturale, o distribuție optimă a cărților în limba franceză și, în acest fel, să fie favorizată difuzarea literaturii francofone în întreaga lume.
- (57) Mecanismul de ajutoare ales de autoritățile franceze, denumit „Programme petites commandes” („Program pentru comenzile cu valoare redusă”), consta într-o subvenție prin care se urmărea compensarea supracosturilor de gestionare a comenzilor cu valoare redusă, stabilite de către autoritățile franceze ca fiind comenzi cu valoare egală sau mai mică de 500 FRF (aproximativ 76 EUR).
- (58) Conform autorităților franceze, întreprinderea beneficiară a subvențiilor trebuia să comunice Direcției pentru carte și lectură a Ministerului Culturii ansamblul informațiilor referitoare la activitatea generală a întreprinderii (cifra de afaceri globală, conturile financiare, proiectele de bugete, copiile deciziilor prin care au fost validate aceste date, dacă este necesar, inclusiv raportul auditorului și grila de salarii), precum și orice documente privind activitatea care trebuie subvenționată, în special modul de utilizare a subvențiilor, care să justifice prestarea serviciilor pentru care se alocase o subvenție în anul precedent.
- (59) În realitate, o singură întreprindere a beneficiat de programul pentru comenzile cu valoare redusă, și anume CELF. Conform autorităților franceze, pentru a-și susține cererea de subvenție pentru anul următor, întreprinderea trebuia să justifice în fiecare an supracosturile rezultate din serviciile aferente comenzilor cu valoare redusă. Concret, un sfert din subvenția acordată în cursul anului precedent era vărsată la începutul anului, iar soldul era atribuit în toamnă, după verificarea de către autoritățile publice a proiectului de buget al întreprinderii beneficiare și a fluctuațiilor înregistrate în cursul primei părți din exercițiul bugetar. S-a stabilit că, în cazul în care suma reprezentând ajutorul nu era utilizată în integralitatea ei, sumele restante urmau să fie deduse din subvențiile prevăzute pentru anul următor. În plus, Ministerul Culturii participa în calitate de observator invitat la reuniunile consiliului de administrație și la adunările generale ale CELF.

⁽¹⁾ Hotărârea C-1/09 a Curții din 11 martie 2010, CELF, Ministre de la Culture/SIDE.

- (60) Trebuie precizat că, începând din 1997, ajutorul în cauză a fost diminuat constant, iar în 2002 a fost suprimat. Prin urmare, începând cu 1980 și până la sfârșitul anului 2001, CELF a primit în fiecare an un ajutor care viza, conform autorităților franceze, reducerea costului de prelucrare a comenzilor cu valoare redusă primite din străinătate pentru cărți scrise în limba franceză. În total, în perioada 1980-2001, CELF a primit aproximativ 4,8 milioane EUR sub formă de ajutor.

Tabel

Valoarea ajutoarelor alocate CELF începând din 1980 pentru prelucrarea comenzilor cu valoare redusă

Informații furnizate de autoritățile franceze

(sumele au fost rotunjite și exprimate în EUR)

Exercițiu	Valoarea ajutorului	Exercițiu	Valoarea ajutorului
1980	91 469,41	1992	422 283,78
1981	91 469,41	1993	382 647,03
1982	205 806,17	1994	304 898,03
1983	164 644,94	1995	304 898,03
1984	137 204,12	1996	304 898,03
1985	141 777,59	1997	243 918,43
1986	248 491,90	1998	182 938,82
1987	214 953,11	1999	121 959,21
1988	213 428,62	2000	60 979,61
1989	259 163,33	2001	38 112,25
1990	304 898,03	2002	0
1991	373 500,09		

3. OBSERVAȚII FORMULATE DE FRANȚA ȘI OBSERVAȚIILE SIDE CA URMARE A EXTINDERII PROCEDURII

- (61) În răspunsul lor din 9 iunie 2009 la decizia de extindere a procedurii, autoritățile franceze au formulat, în principal, următoarele observații.
- (62) În primul rând au menționat că împărtășeau analiza Comisiei conform căreia ajutorul acordat CELF constituia ajutor de stat și că derogările prevăzute la articolul 107 alineatul (2) și alineatul (3) literele (a) și (b) din TFUE nu erau aplicabile.
- (63) În cadrul evaluării ajutoarelor din perspectiva articolului 107 alineatul (3) literele (c) și (d) din TFUE, autoritățile franceze nu au oferit informații noi privind proporționalitatea ajutoarelor.
- (64) Pe de altă parte, autoritățile franceze au arătat că, din punctul lor de vedere, misiunea atribuită CELF reprezenta un serviciu de interes general în sensul articolului 106 alineatul (2) din TFUE.

- (65) În fine, autoritățile franceze au pledat mai ales pentru existența unor împrejurări excepționale, motiv pentru care Comisia nu ar trebui să pretindă recuperarea ajutorului.

- (66) După cum s-a arătat anterior, autoritățile franceze nu au furnizat informațiile detaliate solicitate de Comisie în decizia sa de extindere a procedurii și s-au mulțumit să facă trimitere, în ceea ce privește proporționalitatea ajutorului, la informațiile furnizate deja în 2002 și 2003, pe care Comisia nu le putea exploata ca atare, ținând seama de hotărârea Tribunalului din 15 aprilie 2008. După noua solicitare formulată prin scrisoarea din 8 octombrie 2009, Comisia a decis, la 20 noiembrie 2009, să oblige autoritățile franceze să prezinte informațiile solicitate în aplicarea articolului 10 alineatul (3) din Regulamentul (CE) nr. 659/1999. Prin scrisoarea din data de 2 decembrie 2009, autoritățile franceze au răspuns că nu au informații suplimentare pe care să le prezinte Comisiei.

- (67) În observațiile sale din 23 iulie 2009, SIDE a formulat în special următoarele observații.

- (68) SIDE a reamintit că numai CELF a beneficiat de ajutor deși, în opinia sa, activitatea CELF nu este specifică CELF, întrucât faptul de a onora comenzi de orice valoare, chiar minimă, provenite de la librării dispersate din punct de vedere geografic, pentru a fi regrupate în vederea trimiterii unor comenzi mai mari către editori, ar fi, conform SIDE, definiția însăși a activității de intermediere la export. De asemenea, SIDE a arătat că motivul pentru care i s-a refuzat acordarea unui ajutor nu a fost o pretinsă lipsă de transparență, ci faptul că este o întreprindere privată, nu un grup de edituri.

- (69) Pe de altă parte, SIDE a contestat în detaliu faptul că ajutoarele ar fi fost necesare. În acest context, SIDE a considerat, în special, că noțiunea de comenzi cu valoare redusă era arbitrară și a contestat cifrele prezentate de autoritățile franceze.

- (70) În plus, SIDE a estimat că ajutorul nu se putea justifica în temeiul articolului 106 alineatul (2) din TFUE, bazându-se, în principal, pe hotărârile instanțelor naționale referitoare la activitatea CELF.

- (71) În fine, SIDE a arătat că, în opinia sa, nu exista în acest caz nicio împrejurare excepțională pe baza căreia să se poată limita obligația de recuperare.

4. EVALUAREA AJUTORULUI

- (72) Trebuie stabilit dacă măsura în cauză constituie ajutor de stat și dacă, după caz, poate fi considerată a fi compatibilă cu piața internă. În cadrul evaluării pe care o efectuează, Comisia trebuie să țină seama, în principal, de hotărârea din 15 aprilie 2008 a Tribunalului.

A. Evaluarea măsurii în sensul articolului 107 alineatul (1) din TFUE

- (73) Articolul 107 alineatul (1) din TFUE prevede astfel: „cu excepția derogărilor prevăzute de tratate, sunt incompatibile cu piața internă ajutoarele acordate de state sau prin intermediul resurselor de stat, sub orice formă, care denaturează sau amenință să denatureze concurența prin favorizarea anumitor întreprinderi sau a producerii anumitor bunuri, în măsura în care acestea afectează schimburile comerciale dintre statele membre”.
- (74) Cu titlu introductiv, după cum s-a arătat deja în decizia de extindere a procedurii, Comisia reamintește că respectiva concluzie a Comisiei conform căreia măsura în cauză constituie un ajutor de stat în sensul tratatului nu a fost niciodată contestată în diferitele etape ale procedurii în fața Comisiei ori în fața instanțelor Uniunii Europene ⁽¹⁾ și, de altfel, nici în instanțele naționale ⁽²⁾. Prin urmare, în răspunsul lor din 9 iunie 2009 la decizia de extindere a procedurii, autoritățile franceze au arătat că împărtășeau analiza Comisiei conform căreia ajutorul acordat CELF constituia ajutor de stat.
- (75) Comisia consideră că măsura în cauză constituie ajutor de stat în sensul articolului 107 alineatul (1) din TFUE [fostul articol 87 alineatul (1) din Tratatul CE] din motivele prezentate în continuare.
- (76) În primul rând, măsura oferă un avantaj CELF, întrucât îi permite să diminueze costurile comenzilor sale cu valoare redusă. Măsura este selectivă, întrucât în fapt, singurul beneficiar a fost CELF.
- (77) Pe de altă parte, măsura este finanțată din resursele bugetare ale statului francez, prin urmare din resurse de stat. Punerea în aplicare a măsurii s-a făcut prin decizia Ministerului Culturii, prin urmare măsura aparține autorităților franceze.
- (78) În plus, măsura este de natură să afecteze schimburile economice între statele membre și să denatureze concurența. Într-adevăr, ajutorul este atribuit intermediarilor francezi (în fapt, este atribuit CELF) care

exportă cărți în limba franceză, în principal către țări nefrancofone. Prin urmare, intermediarii de carte din Franța sunt în concurență, cel puțin potențial, cu alți intermediari la exportul de carte în limba franceză cu sediul în diferite țări francofone ale Uniunii Europene (Belgia și Luxemburg). Faptul că incidența asupra schimburilor economice și perturbarea concurenței cauzată de măsură par să fie moderate nu este de natură să modifice această concluzie. În fapt, conform jurisprudenței consacrate a Curții de Justiție, Comisia nu are obligația de a stabili impactul real asupra schimburilor economice dintre statele membre și perturbarea efectivă a concurenței, fiind suficient ca ajutorul să fie de natură a afecta schimburile economice și a denatura concurența.

- (79) În fine, Comisia consideră că nu sunt îndeplinite condițiile de aplicare a jurisprudenței în cazul Altmark. În hotărârea sa din 24 iulie 2003 ⁽³⁾, Curtea de Justiție a precizat condițiile în care o subvenție acordată unei întreprinderi mandatată să gestioneze un serviciu de interes economic general nu constituie ajutor de stat: „În primul rând, întreprinderea beneficiară a fost mandatată efectiv să îndeplinească obligații de serviciu public, aceste obligații fiind clar stabilite; în al doilea rând, parametrii pe baza cărora se calculează compensația au fost stabiliți în prealabil, în mod obiectiv și transparent; în al treilea rând, valoarea compensației nu depășește necesarul pentru acoperirea integrală sau parțială a costurilor determinate ca urmare a îndeplinirii obligațiilor de serviciu public, fiind luate în considerare veniturile aferente, precum și un profit rezonabil pentru îndeplinirea obligațiilor respective; în al patrulea rând, atunci când alegerea întreprinderii care va fi mandatată să îndeplinească obligațiile de serviciu public nu s-a efectuat printr-o procedură de achiziții publice, nivelul compensației necesare a fost stabilit pe baza unei analize a costurilor pe care o întreprindere medie, bine administrată și dotată în mod corespunzător cu mijloace de transport care să îi permită respectarea obligațiilor de serviciu public le-ar fi suportat în vederea îndeplinirii acestor obligații, luând în calcul veniturile aferente, precum și un profit rezonabil pentru îndeplinirea acestor obligații.”

- (80) Mai precis și fără să fie necesar să se dezvolte fiecare dintre condiții, întrucât acestea sunt cumulative, Comisia constată că alegerea CELF nu a avut loc în cadrul unei proceduri de achiziții publice și că nivelul compensației nu a fost stabilit în temeiul unei analize a costurilor suportate de o întreprindere medie, bine administrată și dotată în mod corespunzător cu mijloace de producție.

- (81) În aceste condiții, ajutorul acordat CELF constituie ajutor de stat în sensul articolului 107 alineatul (1) din TFUE, întrucât sunt întrunite toate elementele constitutive ale noțiunii de ajutor de stat.

⁽¹⁾ În hotărârea sa din 15 aprilie 2008, Tribunalul nu a anulat prima și a doua teză de la articolul 1 din Decizia Comisiei din 20 aprilie 2004, în care se arată că „Ajutorul în beneficiul Coopérative d'exportation du livre français (CELF) pentru prelucrarea comenzilor cu valoare redusă de cărți în limbă franceză, acordat de Franța în perioada 1980-2001, constituie un ajutor în sensul articolului 87 alineatul (1) din tratat. Dat fiind faptul că Franța a omis să notifice Comisiei acest ajutor înainte de alocarea lui, se consideră că ajutorul a fost acordat în mod nelegal.”

⁽²⁾ De exemplu, în hotărârea sa din 19 decembrie 2008, Consiliul de Stat a estimat că „trebuie eliminate mijloacele privind calificarea drept ajutor de stat a sumelor alocate CELF și obligația notificării ajutorului ca atare”. Într-adevăr, în hotărârea sa provizorie din 29 martie 2006, Consiliul de Stat evidențiasse deja următoarele: „Curtea Administrativă de Apel nu a denaturat piesele de la dosar, nici nu a calificat în mod eronat faptele care i-au fost supuse atenției, considerând că ajutoarele în cauză nu aveau un caracter pur compensatoriu pentru obligațiile de serviciu public, ele reprezentând ajutoare de stat care fac obiectul obligației de notificare prealabilă a Comisiei.”

⁽³⁾ Hotărârea Curții din 24 iulie 2003, C-280/00, Altmark Trans și Regierungspräsidium Magdeburg/Nahverkehrsgesellschaft Altmark, Rec., p. I 7747.

(82) Or, măsura în cauză nu a fost notificată Comisiei de către autoritățile franceze. Prin urmare, ajutorul a fost acordat cu încălcarea articolului 108 alineatul (3) din TFUE, conform căruia Comisia trebuie informată în timp util pentru a-și prezenta observațiile cu privire la proiectele care urmăresc să instituie sau să modifice ajutoarele. Prin urmare, ajutorul a fost acordat în mod ilegal.

(83) Având în vedere că măsura în cauză constituie ajutor de stat, trebuie analizată compatibilitatea acesteia cu piața internă.

B. Evaluarea măsurii în sensul articolului 107 alineatele (2) și (3) din TFUE

(84) Comisia consideră că în acest caz nu se aplică derogările prevăzute la articolul 107 alineatul (2) din TFUE, întrucât era evident că aceste măsuri nu vizau îndeplinirea obiectivelor stabilite în aceste măsuri.

(85) De asemenea, ajutorul nu întrunește condițiile stabilite prin derogarea prevăzută la articolul 107 alineatul (3) litera (a) din TFUE, în măsura în care ajutorul nu era menit să favorizeze dezvoltarea acelor regiuni care puteau beneficia de dispoziția în cauză. De asemenea, în acest caz nu se aplică nici derogarea prevăzută la articolul 107 alineatul (3) litera (b) cu privire la promovarea realizării unui proiect important de interes european comun, întrucât măsura respectivă nu viza promovarea unui astfel de proiect. Având în vedere că ajutorul nu viza remedierea unei perturbări grave a economiei franceze, în acest caz nu se aplică nici derogarea prevăzută la articolul 107 alineatul (3) al doilea paragraf litera (b).

(86) Prin urmare, Comisia trebuie să analizeze aplicabilitatea articolului 107 alineatul (3) literele (c) și (d) din TFUE [fostul articol 87 alineatul (3) literele (c) și (d) din Tratatul CE].

(87) Având în vedere hotărârea Tribunalului din 15 aprilie 2008, trebuie să se facă deosebirea între ajutoarele alocate după intrarea în vigoare a Tratatului privind Uniunea Europeană (1 noiembrie 1993) și ajutoarele alocate anterior acestei date de intrare în vigoare și cărora trebuie să li se aplice normele de fond care erau în vigoare în perioada respectivă.

(88) În acest sens, Comisia ia notă de faptul că un sfert din subvenția acordată în cursul anului precedent era vărsată CELF la începutul anului, iar soldul era atribuit în toamnă, după verificarea de către autoritățile publice a proiectului de buget al întreprinderii beneficiare și a fluctuațiilor înregistrate în cursul primei părți a exercițiului bugetar. În cazul în care suma reprezentând ajutorul nu era utilizată în integralitatea ei, sumele restante erau deduse din subvențiile prevăzute pentru anul următor. Prin urmare, subvenția vărsată pentru anul 1993 s-a făcut parțial la începutul anului 1993, iar soldul a fost atribuit în toamna anului 1993. Decizia de acordare a ajutorului aferent anului 1993 a fost adoptată de autoritățile franceze la sfârșitul anului 1992 sau la începutul anului 1993 și, în orice caz, înainte de intrarea în vigoare a Tratatului privind Uniunea Europeană. Astfel, Comisia estimează că trebuie evaluat ajutorul vărsat pentru anul

1993, în funcție de normele juridice aplicabile înainte de intrarea în vigoare a Tratatului privind Uniunea Europeană.

(a) Evaluarea ajutoarelor în sensul articolului 107 alineatul (3) litera (d) din TFUE

(89) Articolul 107 alineatul (3) litera (d) din TFUE [fostul articol 87 alineatul (3) litera (c) din Tratatul CE] prevede faptul că sunt compatibile cu piața internă „[...] ajutoarele destinate să promoveze cultura și conservarea patrimoniului, în cazul în care acestea nu modifică în mod nefavorabil condițiile schimburilor comerciale și de concurență în Uniune într-o măsură care contravine interesului comun”.

(90) Prin urmare, trebuie să se verifice dacă ajutoarele atribuite CELF între 1994 și sfârșitul anului 2001 aveau într-adevăr un obiectiv cultural și dacă modificau sau nu condițiile schimburilor economice și ale concurenței în Uniunea Europeană într-o măsură contrară interesului comun.

(i) Obiectivul cultural

(91) Cu titlu introductiv, Comisia reiterează că obiectivul cultural vizat de ajutoarele alocate CELF a fost reținut de către Tribunal prin hotărârea din 18 septembrie 1995, menționată anterior. Astfel, la punctul 62 din hotărârea sa, Tribunalul a arătat că „în ceea ce privește obiectivul cultural vizat de ajutoarele contestate, părțile au convenit asupra faptului că obiectivul urmărit de guvernul francez este promovarea limbii și literaturii franceze. În acest sens, Tribunalul constată, de asemenea, că informațiile de care dispunea Comisia la adoptarea deciziei, inclusiv informațiile conținute în scrisoarea consilierului solicitantului din 7 septembrie 1992, erau de natură să susțină evaluarea sa cu privire la situația concretă și legitimitatea acestui obiectiv. În acest context, trebuie conchis că evaluarea obiectivului vizat de ajutoarele contestate nu pune dificultăți deosebite pentru Comisie și că nu era necesar să obțină alte informații suplimentare pentru a recunoaște caracterul cultural vizat de obiectivul respectiv.”

(92) În fapt, autoritățile franceze au arătat că ajutoarele în cauză urmăreau un obiectiv cultural care consta în favorizarea difuzarea lucrărilor în limba franceză în țările neofrancofone. Prin urmare, s-a dus o politică voluntaristă menită să conserve și să încurajeze diversitatea culturală la nivel național.

(93) Or, conservarea și promovarea diversității culturale figurează printre principiile fondatoare ale modelului european. Acestea sunt consemnate la articolul 167 alineatul (1) din TFUE [fostul articol 151 alineatul (1) din Tratatul CE]: „Uniunea Europeană contribuie la înflorirea culturilor statelor membre, respectând diversitatea națională și regională a acestora și punând în evidență, în același timp, moștenirea culturală comună”, precum și la articolul 167 alineatul (4), care prevede că „în acțiunile întreprinse în temeiul celorlalte dispoziții ale tratatelor, Uniunea ține seama de aspectele culturale, în special pentru a respecta și a promova diversitatea culturilor sale”.

- (94) Prin urmare, Comisia consideră că ajutoarele care au fost atribuite CELF de către autoritățile franceze în scopul de a se asigura difuzarea lucrărilor în limba franceză urmăreau în mod real un obiectiv cultural.
- (ii) Criteriul modificării condițiilor schimburilor comerciale și ale concurenței în Uniune într-o măsură contrară interesului comun
- (95) Comisia trebuie să verifice dacă măsurile în cauză erau cu adevărat necesare și proporționale în raport cu obiectivul politicii culturale urmărit de autoritățile franceze.
- (96) Cu titlu introductiv, trebuie reamintit că, în conformitate cu hotărârea Tribunalului din 28 februarie 2002 menționată anterior, măsurile în cauză trebuie evaluate pe piața intermedierei la export a cărților în limbă franceză.
- (97) În primul rând, trebuie analizată necesitatea ajutorului.
- (98) Conform autorităților franceze, măsurile au fost elaborate în 1980 de către Ministerul Culturii, într-un moment în care anumiți actori din acest domeniu economic (grupul Hachette și Messageries du Livre) doreau să renunțe la piața intermedierei la export. Conform autorităților franceze, mecanismul contestat a fost instituit în așa fel încât să încurajeze operatorii să intervină pe piață pentru a putea onora toate comenzile de cărți în limba franceză, provenite de la librăriile situate în zone nefrancofone. Acest mecanism garanta că toate librăriile primeau cărțile comandate, inclusiv cele mai mici librării din țări aflate la mare distanță, chiar și în ipoteza în care aveau nevoie de un număr redus de cărți care, de altfel, erau frecvent publicate de diferiți editori.
- (99) La rândul său, SIDE a arătat, în special în cadrul observațiilor pe care le-a trimis ca urmare a deciziei de extindere a procedurii, că ajutorul respectiv nu era necesar. Astfel, dacă este adevărat că anumiți actori abandonaseră în 1980 activitatea de intermediere, SIDE reamintește faptul că ea însăși a fost înființată exact în perioada respectivă în scopul de a interveni pe piață. Pe de altă parte, SIDE contestă faptul că CELF ar avea o activitate specifică de gestionare a comenzilor cu valoare redusă. SIDE contestă în special cifrele furnizate de autoritățile franceze și consideră că datele referitoare la CELF și la SIDE privind proporția, din punct de vedere al cifrelor de afaceri ale fiecărei întreprinderi, al numărului de facturi și al numărului de rubrici de comenzi, sunt în fapt destul de asemănătoare. La o scară mai amplă, SIDE contestă noțiunea de „comenzi cu valoare redusă”, astfel cum este definită de autoritățile franceze. Conform SIDE, această noțiune este arbitrară, întrucât costul gestionării unei comenzi nu ar depinde de valoarea ei, ci de numărul de rubrici.
- (100) Comisia estimează că nu este necesar să se pronunțe definitiv asupra chestiunii privind necesitatea ajutorului, întrucât condițiile legate de necesitate și proporționalitate sunt cumulative și la considerentul 121 se va concluziona că nu s-a demonstrat îndeplinirea condiției de proporționalitate.
- (101) În al doilea rând, Comisia consideră că incidența asupra schimburilor comerciale în interiorul Uniunii Europene și denaturarea concurenței cauzată de măsură sunt foarte reduse, având în vedere, în special, sumele prevăzute de măsură, nivelul foarte scăzut de substituție între cărțile în limbă franceză și cele în altă limbă, precum și decalajul considerabil care există între volumul de cărți francofone exportate în țări nefrancofone din Franța, pe de o parte, și din Belgia și Luxemburg, pe de altă parte.
- (102) Mai precis, în ceea ce privește piața intermedierei la exportul de cărți în limbă franceză, Comisia arată că CELF și SIDE distribuie cărți în țări și teritorii nefrancofone, în cadrul activității de intermediere la export pe care o desfășoară. În fapt, în țările francofone, piața locală este acoperită de către marii editori datorită filialelor sau reprezentanților acestora. Prin urmare, intermedierea la export are numai un rol marginal pe piețele francofone care totuși constituie principalele piețe de desfacere pentru cărțile de limbă franceză.
- (103) Pe piața națională a intermedierei la exportul de carte în limba franceză sunt prezenți intermediari generaliști, cum sunt SIDE și CELF, și, într-o mai mică măsură, intermediari specializați care, de asemenea, vând în mod marginal direct către utilizatorii finali și ar putea fi în concurență, în mod marginal, cu cei doi intermediari generaliști, precum și cu un anumit număr de librării care deserveșc, chiar dacă o fac cu titlu ocazional, comenzi către librării din străinătate și librăriile online a căror activitate era totuși destul de redusă la momentul măsurilor în cauză.
- (104) Prin urmare, pe piața în cauză, reclamantul este cel care a fost principalul operator afectat de măsurile contestate. Pe de o parte, autoritățile franceze afirmă că programul privind comenzile cu valoare redusă era accesibil, în principiu, oricărei întreprinderi care ar fi solicitat acest lucru, după ce va fi acceptat condițiile privind atribuirea ajutoarelor. Autoritățile franceze arată că refuzul din partea Ministerului Culturii privind SIDE în 1991 ar fi fost justificat de refuzul SIDE de a se supune obligației de a respecta transparența necesară pentru a beneficia de ajutoarele respective. Pe de altă parte, SIDE a arătat că refuzul autorităților franceze era legat de faptul că SIDE era o întreprindere privată, și nu un grup de edituri. Pe de altă parte, în anul 1996, ca urmare a deciziei Comisiei din 18 mai 1993, Ministerul Culturii, preocupat de a pune capăt procedurii, a reamintit SIDE că regimul ajutoarelor cu valoare redusă nu era, prin natura sa, rezervat CELF. Prin scrisoarea din 3 septembrie 1996, Ministerul Culturii a invitat SIDE la o întrevedere pentru a se analiza dacă aceasta avea capacitatea de a presta, în condiții de transparență identice, aceleași servicii ca și cele prestate de CELF. Cu ocazia unei întrevederi care a avut loc la data de 26 septembrie 1996, factorii de conducere ai SIDE au adus la cunoștința Ministerului Culturii că vor refuza să beneficieze de un program a cărui compatibilitate cu dreptul comunitar putea fi pusă la îndoială de către Comisie.

- (105) În orice caz, elementele menționate anterior la considerentul 101 și la cele următoare par să indice că modificarea condițiilor schimburilor comerciale și ale concurenței în Uniunea Europeană ca efect al măsurii în cauză a fost relativ redusă.
- (106) Cu toate acestea, pentru a stabili dacă măsura este proporțională, Comisia trebuie să compare, în al treilea rând, suma reprezentând ajutoarele primite cu suma reprezentând costurile suportate de CELF pentru a atinge obiectivul urmărit de autoritățile franceze.
- (107) În acest scop, trebuie să precizăm diferitele etape ale procesului de prelucrare a comenzilor, agreeate de părți:
- (a) primirea bonului de comandă al librarului;
 - (b) codificarea comenzii;
 - (c) înregistrarea comenzii;
 - (d) trimiterea comenzii la editor;
 - (e) primirea lucrărilor;
 - (f) atribuirea, pentru fiecare client, a unui amplasament fizic, și anume locul în care sunt depozitate cărțile comandate;
 - (g) ambalarea.
- (108) Conform autorităților franceze, CELF suporta anumite costuri legate de prelucrarea comenzilor cu valoare redusă. Autoritățile franceze estimează că anumite comenzi de pe piața intermedierei la export dau naștere la supracosturi, astfel încât acest serviciu nu poate fi rentabil. Autoritățile franceze au arătat că au reținut pragul de 500 FRF (76,22 EUR) pentru a defini noțiunea de comandă cu valoare redusă și că acest prag a fost stabilit în mod empiric. Autoritățile franceze au precizat că anumite comenzi cu valoarea sub 500 FRF puteau fi rentabile, în timp ce alte comenzi, cu valori mai mari, nu erau rentabile. Obiectivul era de a se identifica o metodă acceptabilă din punct de vedere economic pentru ca CELF să preia comenzile cu valoare redusă, chiar dacă nu sunt suficient de rentabile.
- (109) După cum a arătat Comisia în decizia sa de extindere a procedurii, autoritățile franceze au responsabilitatea de a stabili, în cazul analizei privind compatibilitatea, valoarea și realitatea costurilor suportate de CELF.
- (110) În acest sens, în decizia sa de extindere a procedurii, Comisia solicitase autorităților franceze să îi furnizeze câteva elemente necesare pentru a trage concluzii din hotărârea Tribunalului și pentru a putea să se pronunțe
- cu privire la proporționalitatea ajutorului. Comisia solicitase, în special, să i se furnizeze următoarele elemente:
- o justificare suficientă a motivelor pentru care datele referitoare la costurile aferente comenzilor cu valoare redusă nu ar fi disponibile în legătură cu anii în cauză și o justificare suficientă a motivelor pentru care ar putea fi acceptabilă o extrapolare numai pe baza anului 1994;
 - datele care permit să se ia în calcul costurile efective (și nu simple estimări) ale gestionării comenzilor cu valoare redusă în 1994 (cel puțin pentru anumite categorii de costuri) și o eventuală justificare suficientă a motivelor pentru care ar putea fi acceptabilă o estimare a costurilor pe baza costurilor totale suportate de CELF;
 - cheile de repartitie a costurilor convingătoare, care permit efectuarea unei părți din costurile totale aferente prelucrării comenzilor cu valoare redusă și care pot fi aplicate, în special, fiecărei categorii de costuri în perioada respectivă;
 - informații privind evaluarea proporției comenzilor teletransmise în cursul anilor avuți în vedere;
 - costurile aferente comenzilor cu valoare redusă în absența coeficienților multiplicatori care nu sunt justificați;
 - calculul costurilor suportate de CELF pentru gestionarea comenzilor cu valoare redusă fără aplicarea coeficienților multiplicatori, precum și în ipoteza unei aplicări a coeficienților multiplicatori numai în cazul comenzilor care nu sunt teletransmise;
 - poziția autorităților franceze cu privire la calculul Tribunalului, conform căruia, în absența coeficienților menționați, costurile aferente prelucrării comenzilor cu valoare redusă ar fi fost reduse cu mai mult de 635 000 FRF (96 805,13 EUR), chiar și fără să se țină seama de alte categorii de costuri decât cele pentru care s-a aplicat coeficientul „trei”. Trebuie reamintit că, în conformitate cu calculul făcut de Tribunal, rezultatul exploatării activității de gestionare a comenzilor cu valoare redusă ar fi fost, în consecință, la o valoare pozitivă care depășea suma de 600 000 FRF (91 469,41 EUR);
 - poziția autorităților franceze privind posibilitatea ca CELF să dispună de un avantaj rezonabil.

- (111) În special, după cum a arătat deja în decizia sa de extindere a procedurii, în absența unei explicații complementare și a actualizării datelor de către autoritățile franceze, Comisia nu este în măsură să exploateze conturile de întrebuintare a programului de prelucrare a comenzilor cu valoare redusă furnizate de autoritățile franceze pentru perioada 1994-2001 prin scrisoarea acestora din 17 ianuarie 2003, nici explicațiile referitoare la desfășurarea analizei de contabilitate analitică furnizate prin scrisoarea din 5 martie 1998.
- (112) Cu toate acestea, autoritățile franceze nu au furnizat informațiile detaliate solicitate de Comisie în decizia sa de extindere a procedurii și s-au mulțumit să facă trimitere, în ceea ce privește proporționalitatea ajutorului, la informațiile furnizate deja la data de 17 septembrie 2002, 17 ianuarie 2003 și 11 martie 2003, pe care Comisia nu le putea exploata ca atare, ținând seama de hotărârea Tribunalului din 15 aprilie 2008.
- (113) Prin scrisoarea din 8 octombrie 2009, serviciile Comisiei au reamintit astfel autorităților franceze solicitarea lor de a se transmite informații cu privire la aspectele punctuale menționate, arătând în același timp că, în cazul în care nu primea aceste informații în termen de zece zile lucrătoare, Comisia trebuia să adopte o decizie finală pe baza informațiilor de care dispunea, conform dispozițiilor articolului 13 alineatul (1) din regulamentul de procedură după ce a emis, dacă a fost cazul, un ordin de furnizare de informații, în temeiul articolului 10 alineatul (3) din Regulamentul (CE) nr. 659/1999.
- (114) Prin scrisoarea din 21 octombrie 2009, autoritățile franceze au precizat că nu aveau informații suplimentare de prezentat și au făcut trimitere la observațiile pe care le-au transmis în data de 9 iunie 2009.
- (115) Prin decizia din 20 noiembrie 2009 „decizia privind ordinul de furnizare de informații”, Comisia a decis, prin urmare, să oblige Franța să prezinte informațiile solicitate, având în vedere că acestea nu fuseseră trimise, în pofida solicitărilor repetate.
- (116) Prin scrisoarea din 2 decembrie 2009, autoritățile franceze au arătat că nu aveau informații suplimentare pe care să le prezinte Comisiei și făceau trimitere la observațiile transmise în data de 9 iunie 2009.
- (117) Or, articolul 13 din regulamentul de procedură prevede că „Examinarea unui eventual ajutor ilegal se finalizează cu adoptarea unei decizii (...). În cazul în care un stat membru nu respectă un ordin de furnizare a informațiilor, decizia se adoptă pe baza informațiilor disponibile.”
- (118) După cum s-a arătat mai sus, autoritățile franceze nu au furnizat Comisiei informațiile pe care aceasta le solicitase în mai multe rânduri, ultima dată prin decizia sa din 20 noiembrie 2009 privind ordinul de furnizare de informații.
- (119) Prin urmare, conform articolului 13 din regulamentul de procedură, Comisia adoptă decizia pe baza informațiilor de care dispune, amintind totuși că sarcina de a demonstra compatibilitatea ajutorului în cauză cu piața internă, deci proporționalitatea ajutorului, revine autorităților franceze.
- (120) În lumina hotărârii Tribunalului din 15 aprilie 2008 și a informațiilor de care dispune Comisia, nu rezultă, în primul rând, că este posibil să se întemeieze pe o extrapolare a costurilor estimate aferente prelucrării comenzilor cu valoare redusă din anul 1994. În special, nu pare să fie posibilă nici utilizarea cheilor de repartitie a costurilor nejustificate și întemeierea pe date la care s-au aplicat coeficienții multiplicatori nejustificați, în special în cazul comenzilor teletransmise. În ceea ce privește calculul costurilor aferente prelucrării comenzilor cu valoare redusă prevăzute de hotărârea Tribunalului și în contextul în care autoritățile franceze nu au furnizat Comisiei informațiile pe baza cărora să poată elucida îndoilele exprimate, Comisia nu a stabilit, în decizia sa privind extinderea procedurii și proporționalitatea ajutorului, caracterul deficitar al activității de gestionare a comenzilor cu valoare redusă.
- (121) În consecință, Comisia consideră că nu a fost demonstrat faptul că ajutoarele alocate în perioada 1994-2001 respectă criteriul proporționalității.
- (122) Prin urmare, aceste ajutoare nu sunt compatibile în sensul articolului 107 alineatul (3) litera (d) din TFUE.
- (b) *Evaluarea ajutoarelor în sensul articolului 107 alineatul (3) litera (c) din TFUE*
- (123) Articolul 107 alineatul (3) litera (c) [fostul articol 87 alineatul (3) litera (c)] din TFUE prevede că „Pot fi considerate compatibile cu piața internă [...] ajutoarele destinate să faciliteze dezvoltarea anumitor activități sau a anumitor regiuni economice, în cazul în care acestea nu modifică în mod nefavorabil condițiile schimburilor comerciale într-o măsură care contravine interesului comun”.
- (124) În conformitate cu hotărârea Tribunalului din 15 aprilie 2008, derogarea prevăzută la articolul 107 alineatul (3) litera (d) [fostul articol 87 alineatul (3) litera (c)] din TFUE nu poate fi aplicată ajutoarelor alocate CELF în perioada 1980-1993. Prin urmare, trebuie să se stabilească dacă în cazul acestor ajutoare ar putea fi aplicată derogarea prevăzută la articolul 107 alineatul (3) litera (c) [fostul articol 87 alineatul (3) litera (c)] din TFUE.

- (125) Ar trebui să se facă același lucru în cazul ajutoarelor alocate în perioada 1994-sfârșitul anului 2001, pentru care Comisia a conchis anterior, la considerentul 122, că nu putea fi aplicată derogarea prevăzută la articolul 107 alineatul (3) litera (d) [fostul articol 87 alineatul (3) litera (d)] din TFUE.
- (126) Pentru a se stabili dacă articolul 107 alineatul (3) litera (c) din TFUE ar putea servi drept temei pentru compatibilitate, Comisia trebuie să verifice dacă ajutoarele în cauză urmăresc cu adevărat un obiectiv de interes comun și dacă nu modifică schimburile comerciale într-o măsură care contravine interesului comun.
- (127) Comisia consideră că ajutoarele urmăreau în mod real un interes comun, astfel cum a fost identificat anterior. În acest sens, trebuie reamintit că introducerea în Tratatul privind Uniunea Europeană a derogării prevăzute la fostul articol 87 alineatul (3) litera (d) din Tratatul CE [în prezent, articolul 107 alineatul (3) litera (d) din TFUE] confirmă politica urmărită de Comisie în temeiul fostului articol 92 alineatul (3) litera (c), înainte de intrarea în vigoare a Tratatului privind Uniunea Europeană. Într-adevăr, Comisia autorizase în trecut, în temeiul acestui articol, ajutoare care aveau drept destinație obiective culturale. Această practică a fost confirmată de instanțele Uniunii Europene, de exemplu, în hotărârea menționată anterior din 18 septembrie 1995 a Tribunalului, în care acesta a considerat, pe drept temei, că, în temeiul fostului articol 92 alineatul (3) litera (c) din Tratatul CE, Comisia avea capacitatea de a adopta o decizie favorabilă cu privire la trei scheme de ajutoare gestionate de CELF (ajutoarele pentru transporturile aeriene, programul „Page à Page” și Programul „Plus”).
- (128) Comisia consideră însă că nu s-a demonstrat faptul că ajutoarele ar fi fost proporționale cu obiectivul urmărit.
- (129) În decizia sa de extindere a procedurii, precum și ulterior în decizia sa privind ordinul de furnizare de informații, Comisia solicitase autorităților franceze să își prezinte observațiile privind proporționalitatea ajutoarelor, în sensul articolului 107 alineatul (3) litera (c) din TFUE.
- (130) După cum s-a arătat mai sus, autoritățile franceze nu au furnizat Comisiei informațiile pe baza cărora să se poată demonstra proporționalitatea ajutoarelor alocate începând din 1980, informații pe care Comisia le solicitase autorităților franceze în special ultima dată prin decizia sa din 20 noiembrie 2009 privind ordinul de furnizare de informații.
- (131) Prin urmare, conform articolului 13 din regulamentul de procedură, Comisia adoptă decizia pe baza informațiilor de care dispune, amintind totuși că sarcina de a demonstra compatibilitatea ajutorului în cauză cu piața internă, cu alte cuvinte proporționalitatea ajutorului, revine autorităților franceze.
- (132) *Mutatis mutandis*, în acest caz se poate transpune raționamentul prezentat anterior cu privire la proporționalitatea ajutorului în temeiul articolului 107 alineatul (3) litera (d) din TFUE.
- (133) În consecință, Comisia consideră că nu a fost demonstrat faptul că ajutoarele alocate respectă criteriul proporționalității.
- (134) Prin urmare, Comisia consideră că măsura în cauză nu este compatibilă cu piața internă, în temeiul articolului 107 alineatul (3) litera (c) din TFUE.
- C. Evaluarea măsurii în sensul articolului 106 alineatul (2) din TFUE**
- (135) Autoritățile franceze au susținut în repetate rânduri că CELF era investit cu misiunea de serviciu public și că măsurile contestate trebuiau evaluate prin prisma dispozițiilor articolului 106 alineatul (2) din TFUE [fostul articol 86 alineatul (2) din Tratatul CE].
- (136) Acest articol prevede că „Întreprinderile care au sarcina de a gestiona serviciile de interes economic general sau care prezintă caracter de monopol fiscal se supun normelor tratatelor și, în special, regulilor de concurență, în măsura în care aplicarea acestor norme nu împiedică, în drept sau în fapt, îndeplinirea misiunii speciale care le-a fost încredințată. Dezvoltarea schimburilor comerciale nu trebuie să fie afectată într-o măsură care contravine intereselor Uniunii.”
- (137) Mai întâi, trebuie să ne întrebăm dacă există un serviciu de interes economic general. Din jurisprudența Curții de Justiție rezultă că, exceptând sectoarele în care această chestiune face deja obiectul unei reglementări a uniunii Europene, statele membre beneficiază de o marjă largă de apreciere în ceea ce privește natura serviciilor care ar putea fi clasificate drept servicii de interes economic general. Prin urmare, sarcina Comisiei este de a asigura utilizarea acestei marje de apreciere fără nicio eroare vădită în ceea ce privește definirea serviciilor de interes economic general.
- (138) În speță, autoritățile franceze au arătat în repetate rânduri că CELF era investit cu o misiune specifică de serviciu public de natură culturală, care consta în onorarea oricărei comenzi de lucrare francofonă provenite de la librari din străinătate, oricare ar fi fost volumul și natura comenzii. Comisia estimează că această misiune ar putea constitui, într-adevăr, un serviciu de interes economic general.

- (139) În al doilea rând, trebuie să se verifice dacă CELF a fost mandatat efectiv să îndeplinească acest serviciu de interes economic general. Într-adevăr, în conformitate cu jurisprudența Uniunii Europene, întreprinderile în cauză trebuiau să fie mandatate de stat să gestioneze serviciul respectiv, pe baza unui act oficial sau a mai multor asemenea acte, a căror formă poate fi stabilită de fiecare stat membru.
- (140) În speță, autoritățile franceze au invocat mai multe convenții încheiate între CELF și Ministerul Culturii, care ar demonstra, conform acestor autorități, că CELF a fost mandatat în mod real să gestioneze acest serviciu de interes economic general. Conform autorităților franceze, Direcția pentru carte și lectură a încheiat cu CELF convenții anuale până în 2001.
- (141) Cu toate acestea, în pofida solicitărilor trimise de Comisie, inclusiv prin decizia sa privind ordinul de furnizare de informații, autoritățile franceze nu au prezentat o copie a convențiilor de serviciu public pentru fiecare an din perioada în cauză.
- (142) În plus, în convențiile de care dispune Comisia nu este definită natura exactă a obligațiilor de serviciu public (astfel, în convenție nu se precizează sumele în baza cărora comenzile sunt considerate comenzi cu valoare redusă). De aici rezultă că nu există nici un act, chiar și în cazul anilor respectivi, care să menționeze cu destulă precizie obligațiile de serviciu public care revin CELF.
- (143) În consecință, Comisia consideră că nu s-a demonstrat faptul că CELF a fost mandatat cu adevărat, printr-un act oficial, pentru fiecare dintre anii luați în considerare, să gestioneze serviciul public în cauză.
- (144) În fine, fără a fi necesar să se conchidă cu privire la condiția de necesitate întrucât condițiile sunt cumulative, Comisia consideră că nu este îndeplinită nici condiția privind proporționalitatea.
- (145) Într-adevăr, în convențiile de care dispune Comisia nu există nicio explicație privind modul în care a fost calculată suma reprezentând ajutorul. Pe de altă parte, obligația impusă CELF privind furnizarea conturilor de întrebuițare a subvenției nu este însoțită de o definiție precisă a parametrilor de calcul și control al costului activității de serviciu public care ar permite să se verifice că nu există o supracompensare. În afară de asta, convențiile prevedeau într-adevăr o reportare de la un an la altul în cazul în care o parte a subvenției nu ar fi fost utilizată, însă nu conțin nicio precizare privind funcționarea acestui mecanism, care, de altfel, nu pare să fi fost pus în aplicare. În fine, într-un mod mai general și astfel cum se precizează în cadrul analizei criteriului de proporționalitate în sensul articolului 107 alineatul (3) din TFUE, autoritățile franceze nu au furnizat date care să demonstreze proporționalitatea ajutoarelor, ținând seama de diferitele aspecte din hotărârea Tribunalului.
- (146) Astfel, autoritățile franceze nu au furnizat Comisiei informațiile pe baza cărora să se poată demonstra proporționalitatea ajutoarelor în temeiul articolului 106 alineatul (2) din TFUE, informații pe care Comisia le solicitase autorităților franceze în special ultima dată prin decizia sa din 20 noiembrie 2009 privind ordinul de furnizare de informații.
- (147) Prin urmare, conform articolului 13 din regulamentul de procedură, Comisia adoptă decizia pe baza informațiilor de care dispune, amintind totuși că sarcina de a demonstra compatibilitatea ajutorului în cauză cu piața internă, cu alte cuvinte proporționalitatea ajutorului, revine autorităților franceze.
- (148) Din aceleași motive ca cele menționate în cadrul analizei proporționalității ajutorului în sensul articolului 107 alineatul (3) litera (d) din TFUE, Comisia consideră, în consecință, că nu s-a demonstrat faptul că ajutoarele alocate răspund criteriului proporționalității.
- (149) Prin urmare, Comisia consideră că nu sunt îndeplinite condițiile de aplicare a articolului 106 alineatul (2) din TFUE.
- (150) În concluzie, Comisia consideră că mecanismul ajutoarelor, denumit „Programul privind comenzile cu valoare redusă”, pus în aplicare de Franța în favoarea CELF în perioada 1980-sfârșitul anului 2001 constituie un ajutor incompatibil cu piața internă.
- 5. TERMEN DE PRESCRIPTIE, ÎMPREJURARE EXCEPȚIONALĂ, ÎNCREDERE LEGITIMĂ, PRINCIPIUL SECURITĂȚII JURIDICE, PRINCIPIUL PROPORȚIONALITĂȚII**
- (151) În ipoteza unui ajutor de stat ilegal și incompatibil, în principiu Comisia trebuie să oblige statul membru în cauză să ia toate măsurile necesare pentru recuperarea ajutorului de la beneficiar. Articolul 14 din Regulamentul (CE) nr. 659/1999 prevede că, „în cazul unei decizii negative cu privire la un ajutor ilegal, Comisia decide ca statul membru în cauză să ia toate măsurile necesare pentru recuperarea ajutorului de la beneficiar”.
- (152) Cu toate acestea, Comisia trebuie să țină seama de elementele prezentate în continuare.

- (153) Mai întâi, articolul 15 din Regulamentul (CE) nr. 659/1999 prevede că prerogativele Comisiei în ceea ce privește recuperarea ajutorului sunt supuse unui termen de prescripție de zece ani. Termenul de prescripție începe să curgă din ziua în care ajutorul ilegal a fost acordat beneficiarului, iar termenul de prescripție este suspendat ca urmare a unei măsuri luate de Comisie ori de un stat membru, care acționează la solicitarea Comisiei, cu privire la ajutorul ilegal.
- (154) După cum a precizat deja în decizia sa de extindere a procedurii, fără a primi observații specifice cu privire la acest aspect de la părțile interesate, Comisia consideră că, în acest caz, se aplică norma privind prescripția menționată la considerentul precedent. În hotărârea sa din 5 octombrie 2006 privind cauza Transalpine ⁽¹⁾, Curtea de Justiție a considerat, într-adevăr, că în măsura în care Regulamentul (CE) nr. 659/1999 prevede norme de natură procedurală, acestea se aplică tuturor procedurilor administrative în domeniul ajutoarelor de stat pendinte la Comisie la data intrării în vigoare a Regulamentului (CE) nr. 659/1999, și anume 16 aprilie 1999. Or, prezenta cauză se înscrie în procedura oficială de examinare inițiată la 30 iunie 1996.
- (155) În cazul menționat, având în vedere că ajutoarele fuseseră acordate în fiecare an începând din 1980, iar Comisia trimisese autorităților franceze în aprilie 1992 o solicitare de furnizare de informații, rezultă că ajutoarele alocate CELF în 1980 și 1981 nu pot fi recuperate, întrucât termenul de prescripție a expirat.
- (156) În al doilea rând, Comisia nu solicită recuperarea ajutorului în cazul în care aceasta ar contraveni unui principiu general de drept al Uniunii Europene. Într-adevăr, în conformitate cu jurisprudența Uniunii Europene, Comisia trebuie să ia în considerare împrejurările excepționale care justifică faptul că aceasta renunță să mai dispună recuperarea ajutoarelor acordate ilegal, atunci când recuperarea contravine unui principiu general de drept al Uniunii Europene.
- (157) În acest context, în decizia sa de extindere a procedurii, Comisia invitase autoritățile franceze, beneficiarul ajutorului și orice altă parte interesată să îi prezinte observațiile lor cu privire la aplicarea în acest caz a principiului încrederii legitime, a principiului securității juridice sau a oricărui alt principiu care ar putea determina Comisia să nu dispună recuperarea ajutorului.
- (158) Comisia ia notă de faptul că, în observațiile lor, autoritățile franceze au considerat că existau împrejurări excepționale care permiteau limitarea obligației de restituire a ajutoarelor. Dimpotrivă, SIDE a estimat că nu existau astfel de împrejurări excepționale.
- (159) În această privință, Comisia reamintește că, în cadrul întrebărilor preliminare adresate Curții în cauza CELF menționată anterior, instanța de trimitere întrebese, pe fond, dacă adoptarea de către Comisie a trei decizii succesive prin care declara un ajutor compatibil cu piața internă, decizii care ulterior au fost anulate de către instanța Uniunii Europene, era de natură, *per se*, să constituie o împrejurare excepțională care putea justifica limitarea obligației beneficiarului de a restitui ajutorul.
- (160) În hotărârea sa din 11 martie 2010 menționată anterior, Curtea a făcut trimitere mai întâi la hotărârea din 12 februarie 2008, în care arătase, la punctul 65 și la următoarele, faptul că, după anularea unei decizii favorabile a Comisiei, nu ar putea fi exclusă posibilitatea beneficiarului ajutoarelor executate în mod ilegal de a invoca existența unor împrejurări excepționale pe care s-a putut întemeia în mod legitim încrederea acestuia în periodicitatea ajutoarelor și, în consecință, posibilitatea ca beneficiarul să se opună rambursării acestor ajutoare ⁽²⁾.
- (161) Cu toate acestea, Curtea arătase în hotărârea sa, de asemenea, că încrederea legitimă a beneficiarului ajutoarelor nu poate să apară ca urmare a deciziei favorabile a Comisiei, pe de o parte, atunci când decizia respectivă a fost contestată în contencios în termenul de intentare a acțiunii, apoi anulată de către instanța Uniunii Europene, nici, pe de altă parte, atât timp cât termenul de intentare a acțiunii nu a expirat sau, în cazul în care se intenționează acțiunea, atât timp cât instanța Uniunii Europene nu s-a pronunțat prin hotărâre definitivă ⁽³⁾.
- (162) În speță, în hotărârea sa din 11 martie 2010, Curtea a arătat că anularea celei de a treia decizii favorabile a Comisiei prin hotărârea din 15 aprilie 2008 a Tribunalului nu este de natură, *per se*, de a da naștere încrederii legitime ori de a constitui o împrejurare excepțională ⁽⁴⁾.
- (163) Curtea a adăugat că succesiunea rar întâlnită de trei anulări demonstrează, *a priori*, complexitatea cauzei și, departe de a da naștere unei încrederi legitime, pare mai degrabă de natură să sporească îndoielile beneficiarului cu privire la compatibilitatea ajutorului contestat. Curtea admite că o succesiune de trei acțiuni care au avut drept rezultat trei anulări constituie o situație foarte rară, însă estimează că astfel de împrejurări se înscriu în funcționarea normală a sistemului judiciar care oferă acelor reclamanți care se consideră victimele ilegalității unui ajutor posibilitatea de a introduce acțiune în anularea deciziilor succesive pe care le consideră a fi cauza acestei situații.

⁽¹⁾ Hotărârea Curții din 5 octombrie 2006, C-368/04, Transalpine Ölleitung in Österreich, Rec. I-09957, punctul 34.

⁽²⁾ Punctul 42 și următoarele.

⁽³⁾ Punctele 66-68.

⁽⁴⁾ Punctul 50 și următoarele.

- (164) Pe de altă parte, Curtea a considerat, în speță, că existența unei împrejurări excepționale nu ar putea nici ea să fie admisă în temeiul principiului securității juridice ⁽¹⁾. Într-adevăr, atât timp cât Comisia nu a adoptat o decizie de aprobare și atât timp cât nu a expirat termenul de intentare a unei acțiuni împotriva unei astfel de decizii, beneficiarul nu are certitudinea legalității ajutorului, astfel încât nu se poate invoca nici principiul protecției încrederii legitime, nici principiul securității juridice.
- (165) În plus, conform celor invocate de Curte în hotărârea sa din 11 martie 2010 ⁽²⁾, existența unei împrejurări excepționale nu poate fi admisă în speță în temeiul principiului proporționalității. Într-adevăr, anularea unui ajutor ilegal prin intermediul recuperării reprezintă consecința logică a constatării ilegalității ajutorului, astfel încât recuperarea acestui ajutor în vederea reinstituirii situației anterioare nu ar putea fi considerată, în principiu, drept măsură disproporționată în raport cu obiectivele prevăzute de dispozițiile din tratat în materie de ajutoare de stat.
- (166) În consecință, Curtea a conchis că adoptarea de către Comisie a trei decizii succesive prin care declară compatibilitatea unui ajutor, decizii care ulterior au fost anulate de instanța comunitară, nu este de natură, *per se*, de a constitui o împrejurare excepțională care să justifice limitarea obligației beneficiarului de a restitui ajutorul ilegal și incompatibil.
- (167) Având în vedere cele prezentate anterior și în absența oricărui alt element care ar putea constitui o împrejurare excepțională, Comisia consideră, prin urmare, că nu există în acest caz nicio împrejurare excepțională care ar putea limita obligația CELF de a restitui ajutoarele primite (exceptând sumele alocate în 1980 și 1981, astfel cum s-a precizat anterior).
- (170) În temeiul articolului 14 alineatul (2) din Regulamentul (CE) nr. 659/1999, ajutorul care trebuie recuperat trebuie să includă dobânzi compuse care curg de la data la care ajutorul ilegal a fost pus la dispoziția beneficiarului și până la data recuperării lui efective.
- (171) Cu toate acestea, din hotărârea Curții din 12 octombrie 2000 în cauza Magefesa ⁽⁴⁾ rezultă faptul că, atunci când o întreprindere este în faliment și când legislația națională prevede acest lucru, nu se mai percep dobânzile aferente sumei reprezentând ajutoarele primite ilegal înainte de declararea falimentului a întreprinderii în cauză, scadente la o dată ulterioară declarării falimentului.
- (172) În această privință, trebuie menționat că autoritățile franceze au informat Comisia, prin nota transmisă în data de 27 ianuarie 2010, cu privire la situația în care se află CELF în prezent.
- (173) Având în vedere situația financiară a CELF, în data de 25 februarie 2009 aceasta a fost plasată în procedură de salvare. A fost numit un administrator judiciar.
- (174) În cadrul litigiului privind ajutoarele de stat, autoritățile franceze au declarat următoarele creanțe: 11 885 785,02 EUR (pentru plata dobânzilor, conform hotărârii menționate anterior a Consiliului de Stat din 19 decembrie 2008) și 4 814 339,9 EUR (pentru rambursarea eventuală a capitalului format din ajutorul primit în perioada 1980-2001).
- (175) Autoritățile franceze au menționat că, așa cum rezulta din situația creanțelor, la un pasiv total declarat de 21 254 232,29 EUR, creanțele contestate se ridică la 17 045 039,50 EUR.

6. RECUPERARE

- (168) Autoritățile franceze trebuie să recupereze de la CELF, în temeiul articolului 14 din Regulamentul (CE) nr. 659/99, suma reprezentând ajutoarele care au fost acordate în perioada 1982-2001 în temeiul programului privind comenzile cu valoare redusă.
- (169) În consecință, așa cum rezultă din tabel ⁽³⁾, suma totală care trebuie recuperată de la CELF în legătură cu ajutorul primit în perioada 1982-2001 se ridică la 4 631 401 EUR, la care se vor adăuga dobânzile.
- (176) Constatând că redresarea întreprinderii era practic imposibilă, administratorul judiciar a solicitat ca salvarea întreprinderii să fie transformată în lichidare judiciară, în primul rând din cauza creanțelor declarate de stat.
- (177) Prin hotărârea din 9 septembrie 2009, constatând existența unui pasiv care excludea perspectiva unui plan de continuare a activității, Tribunalul Comercial din Paris a pronunțat lichidarea judiciară a CELF și a desemnat un lichidator. Tribunalul a stabilit un termen de doi ani, la expirarea căruia va trebui examinată încheierea lichidării judiciare. Autoritățile franceze au subliniat că litigiile în curs și/sau viitoare ar putea justifica totuși întârzierea datei de încheiere a lichidării judiciare.

⁽¹⁾ Punctul 53.

⁽²⁾ Punctul 54.

⁽³⁾ A se vedea tabelul prezentat la considerentul 60 din prezenta decizie.

⁽⁴⁾ Hotărârea Curții din 12 octombrie 2000, C-480/98, Comisia/Spania, „Magefesa”, Rec. I-08717.

(178) Autoritățile franceze au arătat că personalul CELF a fost concediat în totalitate și că la 31 decembrie 2009 a fost dizolvată comisia de lichidare. Singurele operațiuni desfășurate în prezent au drept obiectiv recuperarea creanțelor scadente, datorate de clienți.

(179) Autoritățile franceze au învederat într-un e-mail din data de 9 martie 2010 faptul că procedura de lichidare efectuată în cazul CELF a fost conformă cu normele obișnuite ale procedurii de lichidare a întreprinderilor.

(180) Prin urmare, în conformitate cu informațiile comunicate Comisiei de către autoritățile franceze, CELF nu mai exercită în prezent nicio activitate economică.

(181) În consecință, având în vedere procedura de lichidare a CELF desfășurată în prezent, autoritățile franceze trebuie să asigure, în cadrul obligației care le revine de recuperare a ajutorului incompatibil, respectarea jurisprudenței aplicabile în cazul lichidării întreprinderii beneficiare⁽¹⁾. Acest lucru presupune, în special, ca activele CELF să fie vândute la prețul pieței, ca statul să înscrie creanțele sale privind recuperarea ajutoarelor ilegale incompatibile cu pasivul întreprinderii în lichidare și să își exercite pe deplin drepturile sale de creditor în toate etapele procedurii și până la încheierea lichidării.

(182) În ceea ce privește calcularea dobânzilor, trebuie arătat că, în dreptul francez, articolul L 622-28 din Codul Comercial prevede astfel: „hotărârea privind inițierea [procedurii de salvare] stabilește cursul dobânzilor legale și convenționale, precum și al tuturor dobânzilor de întârziere, precum și majorările”.

(183) În consecință, în prezenta cauză, sumele acordate CELF sunt purtătoare de dobânzi de la data la care i-au fost puse la dispoziție aceste sume și până la 25 februarie 2009, data hotărârii pronunțate de Tribunalul Comercial din Paris privind inițierea procedurii de salvare, transformată ulterior în lichidare judiciară prin hotărârea din 9 septembrie 2009.

7. CONCLUZIE

(184) Comisia constată că Franța a acordat ilegal un ajutor în beneficiul CELF, încălcând articolul 108 alineatul (3) din TFUE.

⁽¹⁾ A se vedea punctul 63 și următoarele din Comunicarea Comisiei – Pentru o punere în aplicare eficientă a deciziilor Comisiei de obligare a statelor membre de a recupera ajutoarele de stat ilegale și incompatibile cu piața comună (JO C 272, 15.11.2007, p. 4).

(185) Acest ajutor este incompatibil cu piața internă și trebuie recuperat de către autoritățile franceze, cu excepția sumelor acordate în 1980 și 1981, care s-au prescris.

(186) Prin urmare, autoritățile franceze trebuie să recupereze de la CELF suma de 4 631 401 EUR, la care se adaugă dobânzile aferente fiecărui ajutor vărsat anual începând din 1982. Sumele care trebuie recuperate sunt purtătoare de dobânzi cu începere de la data la care au fost puse la dispoziția beneficiarului și până la data de 25 februarie 2009, data hotărârii pronunțate de Tribunalul Comercial din Paris privind inițierea procedurii de salvare,

ADOPTĂ PREZENTA DECIZIE:

Articolul 1

Ajutorul de stat acordat ilegal de Franța, cu încălcarea articolului 108 alineatul (3) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, în beneficiul Coopérative d'exportation du livre français (CELF) este incompatibil cu piața internă.

Articolul 2

(1) Franța are obligația de a obține rambursarea sumei de 4 631 401 EUR corespunzătoare sumelor primite de CELF în perioada 1982-2001 în cadrul ajutorului prevăzut la articolul 1.

(2) Sumele care trebuie recuperate sunt purtătoare de dobânzi cu începere de la data la care au fost puse la dispoziția beneficiarului până la data de 25 februarie 2009, data hotărârii pronunțate de Tribunalul Comercial din Paris privind inițierea procedurii de salvare.

(3) Dobânzile se calculează conform formulei de calcul pe o bază compusă, în conformitate cu capitolul V din Regulamentul (CE) nr. 794/2004.

Articolul 3

(1) Recuperarea ajutorului menționat la articolul 2 este efectivă și imediată.

(2) Franța asigură punerea în aplicare a prezentei decizii în termen de patru luni de la data notificării acesteia.

Articolul 4

(1) În termen de două luni de la notificarea prezentei decizii, Franța comunică următoarele informații:

(a) valoarea totală (principal și dobânzi) care trebuie recuperată de la beneficiar;

(b) o descriere detaliată a măsurilor deja adoptate și a celor planificate în vederea conformării cu prezenta decizie;

informații detaliate privind suma reprezentând ajutorul și dobânzile recuperate deja de la beneficiar.

(c) documente care demonstrează că beneficiarul a fost pus în întârziere să ramburseze ajutorul.

Articolul 5

Prezenta decizie se adresează Franței.

(2) Franța informează Comisia cu privire la evoluția măsurilor naționale luate pentru punerea în aplicare a prezentei decizii până la recuperarea completă a ajutorului vizat la articolul 2. Franța trebuie să prezinte imediat, la simpla solicitare a Comisiei, orice informație privind măsurile care au fost deja adoptate și cele planificate în vederea conformării cu prezenta decizie. De asemenea, Franța furnizează

Adoptată la Bruxelles, 14 decembrie 2010.

Pentru Comisie
Joaquín ALMUNIA
Vicepreședinte